

Startuno teksto vašo HUB rezime

Šukar avilen ano DIGITClue HUB savo so ka kerel šajipe lokho sikljovipe thaj dendam les anav Jekhto lil! Akava si barabarutno than kerdo e sikljovipaske ani digitalnikani inkluzia, savo so šaj tromale te labaren te šaj te zuraren tumaro džanipe vašo digitalnikano sundal thaj leskere aspektia e akcentosa kodoleste sar te keren les inkluzirime thaj adava vaše trubutnipa e avutne sikavnenge save so kren buti ke škole, univerzitetikane profesoria thaj e sikle.

Jekh katar temeloske čekata e DIGITClue HUB-eske si te del šajipe e sikljovipaske prekal i interakcia e bute maškar peste phandle tekstongo. Cxidutni nukta akale mozaikoski e sikljovipaski si o temelosko teksto vašo digitalnikani inkluzia. Džikaj drabaren o teksto, ka šaj te keren kliko ke čipote so si čitrome thaj ka anel tumen dureder dži e tekstoja. Sakova teksto ikerel lista katar reference save den te dikhen len thaj te dikhen i džipherdi literatura. [E kocepte ko vaxt ka oven džipherde.]

Kana ka mangel te dikhen tumaro drom e sikljovipasko ka trubul te alusaren i funkcia: „Portfolio“. E alusaripasa akale funkciako šaj te arakhen sa e tekstoja savende kerden buti kana sas i sesia thaj te iranen tumen lende, te averkeren len thaj te den vareso lende (akaja funkcia kerel pe).

Digitalnikani inkluzia

Auktoria: Christa Markom, Jelena Tosić, Magdalena Steger

Digitalnikani inkluzia šaj te ovel ververikane butja ane ververikane kontekstia vašo averdipe katar o digitalnikano resipe, savi hačarel labaripe e digitalnikane sistemongo thaj vastaripasko katar e aver manuša ane buvleder napia. Adhindoja katar o amalnikano trujalipe saveste o manuš dživdinel, kerel buti vaj studirinel, i digitalnikani inkluzia definirinel pe ke verver čhania. Majdur, ververikane discipline (phandindoja thaj i antropologia, sociologia, edukaciake džantripa thaj tehnologikane studie, humanistikane džantripa, arhitektura, inžineripe thaj matematika^[1]) thaj ranika e rodljaripaske ko peskoro čhand rodljaren thaj keren e džanipa katar digitalnikani inkluzia.

I digitalnikani inkluzia si ki relacia e kapacitetosa e individuako thaj e grupako te resel thaj labarel e informaciake thaj komunikaciake tehnologije bizo te ovel dikhlo o polo, beršipe, amalnikano-ekonomikano statuso, lokacia, čhib, fizikane probleme thaj av.

Jochim (2021.) definirinel i digitalnikani inkluzia buvleder, thaj lake gindinel sar šajdipe savesa šaj te lel pe than ano sundal e digitalnikane mediengo. Premal adava hačaripe o termino digitalnikani inkluzia majbut dikhel i digitalnikani participacia thaj si phandli e temeloske pučipanca ko amalnikano bijekhipe, thaj najekh resipe de medie thaj interneto. Kadava hačarel na sade res dži interneto, no thaj o čhinavdipe vašo nanipe e infrastrukturako. But auktoria (misl. Norris, 2001.) thaj akharen pe ke terminia digitalnikane ulavdipa thaj digitalnikane bijekhipa (misl. Robinson thaj av., 2015.). Uzal kadava, e kompetencie e individuengo si bare džanlipastar,

ko so keren referiripe e rodljaripa vaše digitalnikane kompetencie (Vuorikari thaj av., 2016.). Vašo barjovipe e ververikane digitalnikane kulturengo thaj cyber-etika, vaj pale vaše aver konceptia save so šaj te anen dži e aver percepcie e digitalnipasko save te si resake, na kerel pe lav (Köhler thaj av., 2017.; 2021.). Nanaj kompetencie vaši komunikacia vaše bipendžaripa e signalnikane čhibako, Braillesko lilvarnipe, generalnikano xramovipe e piktorengo thaj aver medie sar so si vakerdo ane dromaripa vašo labaripe e webikane ikerdipasko.

Dickel thaj Franzenosko (2015.) sociologikano resipe ki digitalnikani inkluzia sikavel kaj o digitalnikano labaripe ane palune dešiberša anel dži neve šajdipa vašo digitalnikano leipe than thaj interakcie ano thaj ko digitalnikane mediengo drom. Von dikhen ko barjaripe e digitalnikane labaripaske, sar signalo e barjarde leipasko than, thaj kadava ano džantrikano sundal. Isi neve šajdipa vašo ulavdipa thaj komentiripe e barjovipasko e amalnipasko Franzen thaj Dickel akata gidninen vaši „demokratizacia e džantripasko“. Temelo akale definiciako si o labaripe e Dirk Baeckeresko (2016.) Luhmanneski teoria e averdipasko e epohako thaj o proceso e digitalzaciako. I idea si i digitalizacia te iranel e amalnikaniskiri formacia. Adava anel kaj i digitalizacia na kerel numaj neve šajdipa e participaciako, vi voj averkerel o amalnipa thaj kerel rekonfiguracia e amalnikane relaciengo, a kadalesa thaj i dinamika thaj o hačaripe e terminengo e inkluziako (Dickel & Franzen, 2015.). (digitalnikani transformacia)

O fenomeno e digitalnikane inkluziako Lee Schulz (2020.) lelo si ano lako nevo koncepto "Diclusion", savo so gidninel vašo digitalnipe thaj inkluzia ko integrativnikano thaj holistikano čhand. Vov si phandlo e vastaripasa thaj labaripasa prekal dikhipa e inkluziako. Kadaleske so dikhel pe sar integrativnikano koncepto, solduj fenomenia (digitalnikano thaj inkluzivnikano) maškar peste asarikeren jekh avereske thaj šaj te labaren pe jekh averestar. O Schulz akava lav labarel ano sikljovipasko sektoreško konteksto thaj labarel pe e avere amalnikane sferende thaj dikhel e ververikane čipote thaj procesia sar so si: rasa. Polo, etnikano preperipe, buterčhibjalipe, migracia, seksualnikani orientacia, mentalnikano, senzornikano vaj fizikano resipe, familia, relifia, čhand savestar e manuša dikhen o sundal, kultura, phurikano beršipa, amalnikani klasa thaj but aver (Schulz, 2020.).

O termino ververipe šaj te anel butververipe, mujalipe vaj heterogenipe. Adava phandel thaj e dimenzie sar so si polo, seksualnikano identiteto, phurikano beršipe, dikhipa ko sundal, amalnikano thaj etnikano kustikipe, sastipe thaj but adalestar. I inkluzia lela thaj akava koncepto thaj rošanel sa ano amalnikano ranikipe e dživdipasko, butjako thaj sikljovipasko ko jekh sasoitno thaj maškatemakoro čhand. Prekal e neve šajdipa ko digitalnikano labaripe, e butja sar so si o aktivizmo šaj te oven legarde katar o avralwebikano ano webikano sundal, thaj akharel pe digitalnikano aktivizmo (miškipe e manušengo saven isi invaliditeto vašo angigaripe e lobistikane organizaciengo thaj e individuengo save so prezentirinen e invaliden, msl. „Na bizo amengoro amenge“). O politikano konfrontiripe šaj te ovel kerdo ani vitruálnikani sfera. Jekhetane politikane dimeziasa avel thaj o pučipe trubul vaj na i digitalnikani inkluzia te ovel dikhli sar manuškano čačipen (Flavo, 2017.)? Katar o internet šaj te ovel buvljarde e idee, ideologia thaj e sundaleske paramisa. Ulavde e ternenge save so barjojen e digitalnikane medienca, a adava si medium savo so ulavel e paramisa, eksperience thaj e mangina, procesia thaj praktike, leljarde e konceptonca e digitalnikane naraciengo (Dogan, 2021.).

Numaj e but šukaripa save so si uzal o labaripe e digitalnikane mediengo isi thaj aspektia e ekskluziake. Sar thaj ane but ranika, isi digitalnikani jerikano čučipe, sar thaj digitalnikano taflikano čučipe, savo so si aver ko sundal (Mobile Gender Gap Report, 2020.). Aver aspekto si o digitalnikano beršikano čučipe. I digitalizacia šaj te anel dži o amalnikano bijekhipe vaše manuša pghureder katar 65 berš, save so premal e rodljaripa isi len tendencia te labaren digitalnikane medie ano tikneder kotor thaj buteder butjendar (Schumacher Dimech & Misoch, 2017), a adava tiknjarel lengo digitalnikano lilvarnipe (Jones & Hafner, 2021.), (Falon, 2020.). Kadala čučipa šaj te oven khedime telo termino digitalnikano čučipe, savo lel sa e bijehipa ano dikhipe e labaripasko thaj resipasko dži e digitalnikane medie (Hartung-Ziehlke, 2020.).

Avdive ane barvale phuvja (thaj buvleder) si norlalnikanane te ovel interneto thaj digitalnikane aparatia. Numaj i digitalnikani inkluzia si phandli e amalnikane-ekonomikane faktorencia, kadaleske so sako našti te kinel i trubutni „digitalnikani infrastruktura“ sar so si kompjuteria, lap topia, telefonija saven isi interneto sar so isi Wi-Fi. Aver nukta savi so si importantno ano akava konteksto si phandli e sikljovipasa thaj si anavesa „digitalnikano lilvarnipe“ (Jones & Hafner, 2021.) (Faloon, 2020.). But aplikacie thaj webikane rigore dikhen kaj sakova labarutno šaj te kerel buti ke kompleksnikane droma thaj o čhand e labaripasko. Kadaleske numaj i infrastuktura, e labarutne trubul te ovel len thaj specifikanane digitalnikane phirnipa (Garmendia & Karrera, 2019.). uzal akala duj segmentia phanden pe thaj duj importnantno terminia: digitalnikano biando thaj digitalnikano naivo. Von sikaven ani savo baripe thaj čhand e manuša šaj te labaren e digitalnikane medie ko kritikano, kreativikano thaj ververikano čhand. (Ganguin & Meister, 2013.). Angleder si vakerdo (Frindte et al) kaj isi komunikaciakere tehnikae save so si vaše inkluzivnikane praktike. Na but čirila, angleder thaj ki pandemia, aspekto e deipasko e phirnipango thaj e programengo vašo barjovipe e kompetenciengo anel dži pašaripe e resengo ko maškarmutno nivelo e europeikanasa (d. DIGCOMP) vaj pale e globalnikane standardizaciasa (d. UNESCO OER / UN SDGs).

I amalnikani ekskluzia si phandli e digitalnikane ekskluziasa, dikhindoj kaj i kategorija e čhibakiri trubul te lel ko dikhipe thaj kana mangas te hačaras o digitalnipe sar than in/ekskluziako. E preperutne e etnikane minoritetengere butvar khuven pumen e pharipasa ko resipe dži internet, kadaleske so nanaj webikane rigore ki lengi dajaki čhib (sar so si ki romani čhib) vaj pale nanaj šajdipe e translaciako e saikeripasko (Garmendia & Karrera, 2019.).

I digitalnikani transformacia resel dži e sa domenija e amalnikapsko. Maškar lende, o džanipe vaše šartia e resipasko, phandindo thaj o sikljovipe e avere formengo ko leipe than, sar so si e tehnologikane šartia ko sasto sundal. Na sade ani Europa, e sikavne khuven pe e problemosa katar o buvlo labaripe e digitalnikane mediengo ano sikavipe e sikavnengo ano savo te si sikljovipasko centro, thaj trubul te ikerel pe lango labaripe. E majneve mediake konceptia sar so si BYOD (anen tumaro aparato) vaj OER (putardo sikljovipasko resurso) sikaven sade jekh katar e aspektia ki buvli barjovipaski dinamika. Korkori i industria vazdel i dinamika ano konteksto e vakerde 4.0-metaforako thaj e neve produkciake tehnologije, save so roden baro resipe ano potencialnikane inkuziake praktike (Köhler & Marquet, 2017.).

Literatur

- Baecker, D. (2016). Wie verändert die Digitalisierung unser Denken und unseren Umgang mit der Welt? In R. Gläß, & B. Leukert, *Handel 4.0: Die Digitalisierung des Handels- Strategien, Technologien, Transformation* (S. 3-24). Berlin: Springer Gabler.
- Dickel, S., & Franzen, M. (2015). Digital Inclusion: The Social Implications of Open Science. *Zeitschrift für Soziologie*, S. 330-347.
- Dogan, B. (2021). *University of Houston: Digital Storytelling*. Von <https://digitalstorytelling.coe.uh.edu/page.cfm?id=27&cid=27> abgerufen
- European Commission (30. März 2022). *DigComp*. Von https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcomp_en abgerufen
- Falloon, G. (2020). From digital literacy to digital competence: the teacher digital competency (TDC) framework. *Education Technology Research Development*. S. 2449-2472.
- Flavo, F. A. (2017). *Performing digital activism*. New York: Routledge.
- Frindte, W. & Köhler, T. (1999). *Kommunikation im Internet*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag.
- Ganguin, S., & Meister, D. (2013). *Digital native oder digital naiv? - Medienpädagogik der Generationen*. München: kopaed.
- Garmendia, M., & Karrera, I. (2019). ICT Use and Digital Inclusion among Roma/Gitano Adolescents. *Media and Communication*. S. 22-31.
- GSMA (2020). *Connected Women: The Mobile Gender Gap Report 2020*. Von <https://www.gsma.com/mobilefordevelopment/wp-content/uploads/2020/05/GSMA-The-Mobile-Gender-Gap-Report-2020.pdf> abgerufen
- Hartung-Ziehlke, J. (2020). *Inklusion durch digitale Medien in der beruflichen Bildung*. Wiesbaden: Springer Verlag.
- Jochim, V. (2021). Inklusion durch digitale Medien? *Medienpädagogik: Zeitschrift für Theorie und Praxis der Medienbildung*. S. 118-133.
- Jones, R. H., & Hafner, C. A. (2021). *Understanding Digital Literacies: A practical Introduction*. London, New York: Routledge.
- Köhler, T. (2021). Didactic modeling of a digital instrument for the perception, construction and evaluation of ethical perspectives in AI systems. *Proceedings of the 8th International Conference on Learning Technologies and Learning Environments*. S. 172-177.
- Marquet, P. & Köhler, T. (2017). The empowerment of users: rethinking educational practice online. In F.M. Dobrick, J. Fischer & L.M. Hagen, *Research Ethics in the Digital Age. Ethics for the Social Sciences and Humanities in Times of Mediatization and Digitization* (S. 70-84). Berlin: Springer Verlag.
- Norris, P. (2001). *Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.

Robinson, L. Cotten, S. R., Ono, H., Quan-Haase, A., Mesch, G., Chen, W., Schulz, J., Hale, T.M & Stern, M. J. (2015). Digital inequalities and why they matter. *Information, Communication & Society*. S. 569-582.

Schulz, L. (2020). *Diklusion*. Von <https://leaschulz.com/> abgerufen

Schumacher Dimech, A., & Misoch, S. (2017). *Nutzung von digitalen Dienstleistungen bei Menschen 65+*. St. Gallen: FHS St. Gallen.

UNESCO OER (30. März 2022). *UNESCO-Empfehlung zu Open Educational Resources (OER)*. Von <https://www.unesco.at/bildung/bildung-2030/artikel/article/unesco-empfehlung-zu-open-educational-resources-oer> abgerufen

UNICEF (30. März 2022). *Sustainable Development Goals*. Von https://unicef.at/kinderrechte-oesterreich/sustainable-development-goals/?gclid=Cj0KCQjw_4-SBhCgARIsAAlegrVTpnWwG3gvvniCnHZNpghH_taZ6WuHut4B_O2Xme_029BLhSAhoo8aArwgEALw_wcB abgerufen

Vuorikari R., Punie, Y., Carretero, Gomez S. & Van Den Brande, G. (2016). *DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: the Conceptual Reference Model*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

[\[1\]](#) STEM